

УДК 811.161.2'373.7:811.161.2'42:316.77(477)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10\(40\)-998-1011](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10(40)-998-1011)

Тимчук Інна Миколаївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філології, педагогіки і методики, БНАУ Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, <http://orcid.org/0000-0001-5018-0458>

Погоріла Світлана Григорівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філології, педагогіки і методики, Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, <http://orcid.org/0000-0002-9202-0994>

Ануфрієва Ірина Леонідівна доцент кафедри іноземних мов та перекладу Харківський Гуманітарний Університет «Народна Українська Академія», м. Харків, <https://orcid.org/0000-0001-7020-9238>

СУЧАСНІ ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ В КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРІ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. Дослідження присвячене вивченню лексико-стилістичних інновацій в офіційно-діловому стилі української мови в умовах воєнного стану. З'ясовано, що надзвичайні обставини можуть змінювати мовне наповнення державних актів, наказів, розпоряджень та офіційних повідомлень, тому сьогодні вкрай важливо обирати правильні лексичні одиниці і стилістичні моделі, щоб ділова комунікація функціонувала на високому рівні. Під час війни життєво необхідно фіксувати юридично значущу інформацію, тому ділові документи є критично важливими інструментами управління державою, координаторами синхронних урядових дій, інформаторами громадськості та підтримкою соціальної стабільності в нашій країні.

Актуальність запропонованої теми в умовах нестабільної ситуації в українському суспільстві викликана потребою дослідити лексико-стилістичні трансформації та нововведення в офіційно-діловому стилі, за допомогою яких можна унаочнити процес адаптації мови до суспільних викликів та її швидкісні зміни. Визначено, що традиційні норми українського офіційно-ділового стилю, сформовані до війни, не можуть забезпечити адекватну передачу сенсу ділового повідомлення без залучення нової

термінології, фразеологічних кліше, запозичень, лексичних трансформацій тощо. Лексико-стилістичних інновацій досліджені нами комплексно.

Враховано їх основні типи: термінологічні інновації, семантичні трансформації слів, що вже існували, стійкі фразеологічні моделі та запозичення із міжнародної практики. Аналіз стилістичних особливостей ділового мовлення показав, що новоутворені лексичні одиниці є точні, лаконічні, інструктивні, стандартизовані, здатні до медіафункціональної адаптації. Саме тому передана ними інформація сприймається швидко та однозначно, комунікація стає ефективнішою, формується довіра до державних органів влади і підтримується психологічна стабільність населення.

Доведено, що адаптований до реалій війни офіційно-діловий текст стає інформативнішим, юридично визначенішим та забезпечує формування активної громадянської позиції українців.

Ключові слова: офіційно-діловий стиль, лексико-стилістичні інновації, воєнний стан, державна комунікація, мовні трансформації.

Tymchuk Inna Grigorivna PhD in Pedagogics, Associate Professor of Philology, Pedagogy and Teaching Methods Department, Bila Tzerkva National Agrarian University, Bila Tzerkva, <http://orcid.org/0000-0001-5018-0458>

Pohorila Svitlana Mykolayivna PhD in Pedagogics, Associate Professor of Philology, Pedagogy and Teaching Methods Department, Bila Tzerkva National Agrarian University, Bila Tzerkva, <http://orcid.org/0000-0002-9202-0994>

Anufriieva Iryna Leonidivna Associate Professor of the Department of Foreign Languages and Translation, Kharkiv Humanitarian University «People's Ukrainian Academy», Kharkiv, <https://orcid.org/0000-0001-7020-9238>

CONTEMPORARY LEXICAL AND STYLISTIC TRANSFORMATIONS OF FORMAL BUSINESS STYLE IN THE COMMUNICATIVE SPACE OF MARTIAL LAW

Abstract. This study examines lexical and stylistic innovations in the formal business style of the Ukrainian language under martial law. It has been established that extraordinary circumstances can change the linguistic content of state acts, orders, decrees, and official communications, so today it is extremely important to choose the right lexical units and stylistic models for business communication to function at a high level. During wartime, it is vitally important

to record legally significant information, so business documents are critically important tools for state management, coordinators of synchronized government actions, informants to the public, and supporters of social stability in our country.

The relevance of the proposed topic in the context of the unstable situation in Ukrainian society is caused by the need to study lexical and stylistic transformations and innovations in the official-business style, with the help of which it is possible to illustrate the process of adapting language to social challenges and its rapid changes. It has been determined that the traditional norms of Ukrainian official-business style, formed before the war, cannot ensure adequate transmission of the meaning of a business message without the use of new terminology, phraseological clichés, borrowings, lexical transformations, etc.

We have comprehensively studied lexical and stylistic innovations. We have considered their main types: terminological innovations, semantic transformations of existing words, stable phraseological models, and borrowings from international practice. An analysis of the stylistic features of business speech has shown that newly formed lexical units are accurate, concise, instructive, standardized, and capable of media-functional adaptation. That is why the information they convey is perceived quickly and unambiguously, communication becomes more effective, trust in state authorities is formed, and the psychological stability of the population is maintained.

It has been proven that official business texts adapted to the realities of war become more informative, legally more precise, and ensure the formation of an active civic position among Ukrainians.

Keywords: official-business style, lexical and stylistic innovations, martial law, state communication, language transformations.

Постановка проблеми. Українська мова є багатофункціональною і динамічною, здатною пристосовувати кількісне і якісне наповнення свого лексичного складу до потреб часу й не завжди сприятливих ситуацій, унормовувати чужорідні запозичення і повсякчас еволюціонувати.

Цілковито погоджуємося з думкою М. Бойчук та В. Бойчук, оприлюдненою ще у 2023 році, що «головними рушіями лінгвального розвою є позамовні (зовнішні) і внутрімовні чинники, які здебільшого перебувають у при-родному балансі, діалектичній взаємодії, зумовленій їх органічним й онтологічним зв'язком. Останні роки наше суспільство перебуває в епіцентрі значних суспільно-політичних та соціально-економічних зру-шень: президентська кампанія 2019 р., кризові явища в економіці, поши-рення пандемії COVID-19 і, найбільш вражаюче, російсько-українська війна, яка триває вже рік, із 24 лютого 2022 року. Масштабні трансформації у житті нашого народу не могли не знайти свій

відбиток у мові, яка чітко й адекватно, через призму українських когнітивних структур, реагує на будь-які зміни в комунікативно-ментальній діяльності людини» [1, С. 38]. Ділове мовлення в такому контексті теж відчуло суттєві зміни, адже під час війни роль офіційно-ділового стилю набирає ваги, особливо у плані його функціональності та комунікації.

За підрахунком О. Шиманової-Стефанишин, лише «в період з 24 лютого по 26 липня 2022 року Верховною Радою України було прийнято 158 законів» [12, С. 115].

Таким чином зростає ще й вага політичного ділового мовлення, адже «в умовах воєнного стану в Україні ініціаторами політичної комунікації з обговорення суспільно-політичних проблем і формування політичного порядку денного є не лише уповноважені на це особи – представники органів влади, міжнародних організацій, структур і представництв, а й громадські організації і громадяни безпосередньо. З цим пов'язана зміна проблемних питань політичної комунікації, особливий акцент на внутрішньополітичній обстановці в Україні (ситуація на фронті, забезпечення потреб військових, економічна ситуація), міжнародному статусі України (перспективи та умови вступу до ЄС та НАТО, ставлення до цього країн-учасників, санкції проти Російської Федерації, міжнародна фінансова та військова допомога, захист біженців та осіб, що втікали від війни), формування та підтримка позитивного іміджу України на міжнародній арені» [12, С. 116].

Для забезпечення ефективного управління державою, організації якісної роботи місцевих військових адміністрацій, підтримки соціальної стабільності та взаємодії військових і цивільних громадян усі законодавчі акти, протоколи, накази, оголошення та розпорядження влади мають пристосовуватися до поточних потреб і бути не лише юридично обов'язковими до виконання, а й позиціонуватися як життєво необхідні. За таких обставин змінюватися має й мова ділових документів, сформована в основному у мирний час, активно залучаючи до свого лексичного складу нові терміни і поняття, фразеологічні одиниці і комунікативні конструкції, здатні стовідсотково відображати реалії воєнного часу.

Актуальність запропонованої теми не викликає сумнівів, адже в умовах нестабільної ситуації в українському суспільстві, що вже багато років відчуває на собі тиск війни, дослідження лексико-стилістичних трансформацій та нововведень офіційно-ділового стилю дозволяє простежити, як мова реагує на надзвичайні ситуації, створюючи новий простір для лінгвістичних і комунікативних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, пов'язані з формуванням та розвитком українського офіційно-ділового стилю, завжди

знаходилися у центрі уваги авторитетних лінгвістів і мовознавців: І. Чередниченка, Г. Їжакевича, І. Білодіда, В. Русанівського, А. Коваль та інших. Г. Кузнецова аналізує генезу офіційно-ділового стилю, характеризує його підстилі, жанри, основні ознаки, мовні норми, сфери функціонування; розглядає форми освітньої професійної комунікації [5] тощо. Н. Бабич, К. Герман, М. Скаб, А. Ковтун, К. Лук'янюк, Н. Рульова вивчають культуру ділового мовлення. А от досліджень про вплив війни на розвиток офіційно-ділового стилю української мови практично немає, що й зумовило необхідність написання нашої роботи.

Мета статті – аналіз лексико-стилістичних інновацій в офіційно-діловому стилі, спричинених війною, а також з'ясування їх ролі у побудові ефективної державної та міжнародної комунікації. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких основних завдань:

- окреслити функції офіційно-ділового стилю в умовах воєнного часу;
- виявити новоутворену лексику ділових документів та охарактеризувати її стилістичні особливості;
- довести, що лексико-стилістичні інновації мають суттєвий вплив на якісну комунікацію держави та її громадян, особливо у кризових ситуаціях.

Виклад основного матеріалу. Система мовних засобів, що фіксує юридично значущу інформацію, забезпечує стандартизацію управління, документує рішення законодавчих, виконавчих і судових органів влади, а також громадських і суспільно-політичних інституцій становить міцну основу стилю, названого в українській мові офіційно-діловим. Основними його ознаками є чіткість викладу, однозначність формулювань, логічна структура тексту, термінологічна точність і суворе дотримання стилістичних норм. В. Павлов виділяє такі властивості стилю офіційно-ділових текстів:

– «Аргументативність. У офіційно-діловому тексті домінуюча роль належить думці (на відміну, наприклад, від експресивності та образності). Заявлені думки, твердження обов'язково мають бути аргументовані.

– Інтертекстуальність. Офіційно-діловий закономірно включає в собі інші тексти чи посилання на них. Цими текстами можуть бути юридичні документи, статутні та установчі документи, протоколи та акти перевірки, дані експертизи тощо.

– Діалогічність. Як правило, офіційно-діловий текст є якоюсь загальною проблемною схемою: питання – відповідь. <...>.

– Прагнення до завершеної логічної системності тощо» [6, С. 96].

У мирний час призначення ділових документів зводиться до інформування (коли точна, перевірена і однозначна інформація передається через закони, накази, довідки і договори), регуляції (унормування

суспільних відносин та організації роботи установ, підприємств, органів влади за допомогою наказів, інструкцій та постанов), закріплення прав, обов'язків та відповідальності держави і громадян, задекларованих у законах, кодексах і нормативно-правових актах, комунікації (використання листів, угод і заяв як засобів офіційного спілкування сторін), констатації (фіксації фактів, рішень, домовленостей і подій у протоколах, актах і договорах) та ідентифікації (паспортні дані та реквізити установ допомагають точно визначити особу чи організацію і мінімізують можливі збіги).

Під час війни офіційно-діловий стиль виконує ті ж самі функції, однак їх значущість посилюється, розширюючи діапазон дії. В умовах воєнного стану важливо, щоб військові органи влади і місцеве самоврядування точно і швидко доводили до відома громадян важливу інформацію щодо безпеки, порядку поведінки із вибухонебезпечними предметами, під час евакуації, повітряних тривог тощо. А також тоді, коли відбуваються зміни у законодавстві, які безпосередньо торкаються життєдіяльності пересічних громадян. Під таким кутом зору інформаційна функція офіційно-ділового стилю має забезпечити надання виключно достовірної інформації, яку неможливо інтерпретувати чи оскаржувати.

Регулятивна або нормативна функція стилю, що досліджується, теж зростає у вазі. Накази, розпорядження та інструкції під час війни є вкрай необхідними, адже з їх допомогою забезпечується координація дій на усіх рівнях влади, у військових структурах, громадських інституціях та безпосередньо з населенням. Комунікативна функція ділових документів має забезпечити створення зрозумілих, доступних і однозначних текстів, які зорієнтують громадян як правильно реагувати на зміни, змусять дотримуватися вказівок і правил безпеки. Функція інтеграції у воєнний час реалізується ще й через медійні повідомлення і роз'яснення змісту нормативних документів, прес-релізів та інструкції. Так створюється єдина комунікаційна система, через яку здійснюється державне управління, мінімізуються можливі хаотичні дії і суспільні непорозуміння, викликані війною.

Таким чином, офіційно-ділові тексти виступають стабілізаторами суспільного життя: забезпечують контроль, поширюють інформацію, підвищують довіру до державних інститутів, приборкують панічні настрої, дисциплінують і підтримують громадян. Це вже не набір формальних мовних конструкцій, а динамічна комунікативна система, здатна забезпечити ефективну взаємодію між державою та її громадянами; інструмент інформаційної безпеки, що регулює поведінку та підтримує суспільну стабільність.

На переконання М. Заверющенка, М. Лухіної та Н. Писарської «офіційно-діловий дискурс вирізняється швидкістю реакції співрозмовників, обміном ідеями, оперативністю реплік. Основу ділового дискурсу складають терміни, термінологічні словосполучення, що належать до різних сфер: економічної, юридичної, сфери підприємницької діяльності тощо. Для україномовного ділового дискурсу характерне вживання кліше, стійких словосполучень, штампів, які стандартизують, уніфікують комунікацію. Разом з тим, тут присутні запозичення з інших мов (пролонгувати, спонсор, моніторинг, аутсорсинг та ін.), та незважаючи на вказане, вітчизняний діловий дискурс також вирізняється метафоричністю (використання різноманітних фразеологічних сполучень)» [3, С. 4]. У реаліях сучасного життя так звана мовна картина офіційно-ділового стилю суттєво змінилася.

Виникли терміни, сполучення слів і конструкції на позначення надзвичайних обставин, воєнних атрибутів чи потреб державного управління, які констатують, що мова має здатність адаптуватися до криз і демонструвати цю адаптацію за допомогою лексико-стилістичних змін. Розглянемо детально основні типи творення нових лексичних одиниць:

- **Термінологічні інновації** – воєнна реальність породила безліч нових понять: *територіальна оборона, повітряна тривога, критична інфраструктура, воєнний стан, правовий режим воєнного стану, тимчасово окупована територія, деокупація, зона бойових дій, внутрішньо переміщена особа (ВПО), пункти незламності, підрозділ сил оборони, територіальна оборона, добровольче формування громади* тощо. Вони позначають неспецифічні для мирного часу терміни і сприяють однозначному розумінню документів.

Наприклад, Закон України «Про Збройні Сили України» передбачає: «З'єднання, військові частини та підрозділи Збройних Сил України відповідно до закону можуть залучатися до здійснення заходів правового режиму воєнного і надзвичайного стану, безпеки та захисту критичної інфраструктури, здійснення заходів щодо поводження з військовополоненими в особливий період, заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, організації та підтримання дій руху опору, проведення військових інформаційно-психологічних операцій, боротьби з тероризмом і піратством, заходів щодо здійснення захисту життя, здоров'я громадян та об'єктів (майна) державної власності за межами України, забезпечення їх безпеки та евакуації (повернення), посилення охорони державного кордону, захисту суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні та на континентальному шельфі та їх правового оформлення» [4] тощо.

• **Семантичні трансформації слів, що вже існують** – у контексті війни відомі слова можуть отримувати нові значення або набувати певних відтінків значень. Скажімо, загальновідомий термін *«режим»*, що означає державний лад, або спосіб правління чи життя, тепер дуже часто використовується у словосполученнях *«режим комендантської години»* – коли військова комендатура забороняє громадянам перебувати на вулиці у певний час доби задля порядку та безпеки; *«режим підвищеної готовності»* – тимчасовий стан, що встановлюється у випадку загрози, під час якого посилюється, спостереження, патрулювання, залучення додаткових сил і засобів тощо. У тексті Постанови Кабінету Міністрів України можна знайти таке формулювання: *«Комендант у межах своїх повноважень: розробляє проекти наказів з питань забезпечення комендантської години, які після підписання керівником військового командування або військової адміністрації (у разі її утворення) та реєстрації в установленому порядку є обов'язковими для виконання на території, де запроваджено комендантську годину, всіма підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності та їх посадовими особами, керівниками (командирами) військових формувань та правоохоронних органів (підрозділів) та населенням в частині порядку виконання встановлених заходів»* [7].

Ще одним прикладом є поняття *«звіт»*, що під час війни виходить за межі констатації адміністративних даних, і безпосередньо стосується фіксації оперативної інформації про ситуацію на фронті. Саме завдяки таким трансформаціям можливо оперативно відтворити реалії воєнного часу, не використовуючи в надлишку новотерміни.

• **Фразеологізми і стійкі сполучення слів.** Йдеться про стійкі конструкції та кліше, що часто використовуються у військових документах. Словосполучення *«невідкладно вжити заходів»*, *«терміново повідомити»*, *«забезпечити безпеку громадян»* *«з метою забезпечення безпеки населення...»*, *«у зв'язку із загрозою збройної агресії...»*, *«в умовах воєнного стану забороняється...»*, *«рішенням Ради оборони області...»* формалізують передачу інформації, роблячи її однозначною і необхідною для виконання. Скажімо, з початком повномасштабного вторгнення Рада оборони кожного обласного центру України оприлюднила Рішення – *обмежити, заборонити, встановити*. Наприклад:

«3. Заборонити використання на території Чернівецької області феєрверків, салютів і піротехнічних засобів на період дії воєнного стану на території України та 30 днів після його припинення чи скасування на території Чернівецької області. Районним військовим адміністраціям довести зміст пункту 3 цього рішення до відома сільських, селищних, міських рад Чернівецької області та громадськості.

4. Заборонити релігійним організаціям на території Чернівецької області хресні ходи. Управлінню культури Чернівецької обласної державної (військової) адміністрації довести зміст пункту 4 цього рішення до відома представників релігійних організацій та об'єднань області.

5. Обмежити на території області проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів» [9] тощо.

• **Кальки і лексичні запозичення.** Сфера гуманітарної політики і державної оборони поповнює свій словниковий запас шляхом міжнародних запозичень і калькування. Поняття «інформаційна операція», «кіберзахист», «мобілізаційний резерв», «блекаут» (графік відключень електроенергії), «деокупація» (походить від лат. occupatio), «евакуаційний хаб», «гуманітарний коридор», «санкційний список», «пакет допомоги» в українській офіційно-діловій мові є ознакою її швидкісних реакцій на глобальні виклики сьогодення та прикладом залучення стандартизованої термінології для якісної комунікації на міжнародній арені. Наприклад, сайті міського голови Новоукраїнки (Кіровоградська область) можна прочитати таке розпорядження: «Відповідно до пункту 20 частини 4 статті 42 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, на виконання розпорядження начальника Кіровоградської обласної військової адміністрації від 19 квітня 2023 року № 358-р “Про психологічну підтримку населення, яке постраждало від військового вторгнення”, з метою задоволення потреб населення, яке постраждало від повномасштабного військового вторгнення російської федерації в Україну у відновленні та збереженні психічного здоров'я, запобігання розвитку психічних та поведінкових розладів: 1. Утворити психологічний хаб по роботі з особами, що постраждали від повномасштабного військового вторгнення російської федерації в Україну, до якої залучити спеціалістів відповідної кваліфікації» [8].

• **Евфемізація та дипломатичні формули.** Як зазначає О. Тараненко, «евфемізм (грец. εὐφημισμός – пом'якшений вислів) – слово або вислів, які вживають для непрямого, прихованого, пом'якшеного чи ввічливого позначення певних предметів, явищ, дій замість їх прямої назви» [10, С. 4]. Для офіційно-ділового стилю прийнятною є заміна деяких категоричних понять, щоб уникнути різкого формулювання. У документах доцільніше вживати поняття «відведення сил», «маневр оборони» замість слова «поразка».

В офіційних текстах частіше вживається «відведення сил», «маневр оборони» чи «нейтралізація загрози» на місці словосполучення «знищення ворога». Що ж стосується так званої дипломатичної терміносистеми, то вона, стверджує С. Дебра, «має велику кількість інтернаціональних слів. Це запозичення з:

- латинської (агресія, альтернат, делікт, імміграція, нунцій, референдум);
- грецької (геноцид, протокол);
- французької (аташе, комюніке, консул, декларація, агреман);
- німецької (аншлюс);
- англійської (бойкот, брифінг, репарація)» [2, С. 67].

А ще, переконує дослідниця, «дипломатичні тексти відрізняються особливою ввічливістю. Ми можемо навести велику кількість протокольних формул ввічливості в українській мові: Шановний пане Міністре, Пане Посол, Ваша Величносте, Ваша Високосте, Вельмишановний пане, Ваша Святосте, Ваша Високоповажносте, Ваше Високопреосвященство, Шановні високі гості та ін.» [2, С. 67]. Для країни, що стільки років змушена захищатися від агресора, погодьмося, вкрай важливо знати такі нюанси й формулювання, щоб наша міжнародна комунікація заради перемоги та встановлення миру враховувала мовні норми країн-партнерів.

• **Стилі та мобілізаційні заклики.** З початком війни в Україні такі новоутворені пласти лексики починають з'являтися у документах та офіційних зверненнях до громадян з метою інформування та підвищення їх мотивації. Йдеться про вже звичні для нас фрази «*Тримаймо стрій*», «*Єдність і спротив*», «*Разом до перемоги*» та інші. До слова, на порталі Національного Банку України у лютому цього року розмістили таке повідомлення: «До третіх роковин від початку повномасштабного вторгнення рф в Україну Національний банк України відкарбував нову пам'ятну монету “Тримаймо стрій!” Вона присвячена незламності українських військових, які самовіддано боронять Батьківщину на всіх найгарячіших ділянках протистояння, та єднанню всіх українців на шляху до справедливої Перемоги. Ми назвали нову монету “Тримаймо стрій!” – цей заклик зрозумілий і відгукується в серці кожного українця. Війна триває, боротьба триває. Сотні тисяч героїв та героїнь стоять на захисті України – не без страху, проте з гідністю, на яку мало хто у світі здатний. Кожен, хто має сили, підтримує їх у тилу. Це – наш усвідомлений вибір, непростий, але єдино можливий. Адже є лише один спосіб вплинути на хід подій – зробити все від нас залежне, щоб з десятків сценаріїв реальним став саме наш: суверенна та незалежна Україна. Назавжди!» [11].

Усі перелічені типи лексичних одиниць виконують безліч функцій у діловій мові: відповідають за точне визначення понять, віддають команди або проголошують директиви, чітко передають новини, звіти й повідомлення. Їх основними стилістичними особливостями є:

1. Точність і однозначність. В умовах воєнного часу найменший натяк на двозначність може мати небезпечні наслідки. Тому новоутворені

слова, запозичення та фразеологізми проходять унормування та уніфікацію, щоб не допустити різночитань.

2. Лаконічність і стислість. Доцільно, щоб уся документація не потребувала додаткових зусиль для розуміння тексту. Через це нові терміни здебільшого складаються з одного або двох-трьох максимально інформативних слів, за допомогою яких підвищується швидкість передачі важливих вказівок та інструкцій.

3. Стабільність і стандартизованість. Під час війни вкрай важливо використовувати єдину для усіх державних органів термінологію. Маємо на увазі стійкі фразеологізми і стандарти для офіційної комунікації, що допомагають державним службовцям і пересічним громадянам швидше зорієнтуватися у тексті документу.

4. Медіафункціональна адаптація. Засоби масової комунікації і соціальні мережі досить оперативно поширюють офіційні повідомлення влади, тим самим популяризуючи нові терміни офіційно-ділового стилю і роблячи їх доступними до сприйняття. При цьому точність і офіційність викладеного тексту зберігається, а важлива інформація швидко поширюється в маси. Ми вже говорили, що лексико-стилістичні інновації в офіційно-діловому стилі формують ефективну комунікацію між державними органами влади й населенням, особливо в умовах війни, а також впливають на неї. Їхній вплив пропонуємо дослідити на різних рівнях:

1. Підвищення оперативності та зрозумілості інформації. Справа в тому, що важливі для населення вказівки і повідомлення передаються через використання нових термінів, стійких словосполучень і кліше. Так, фраза «*евакуаційний маршрут*» без зайвих пояснень кваліфікує дію, якій треба слідувати, без ризику виникнення незрозуміння і помилок у критичній ситуації.

2. Забезпечення єдності комунікації. Вживання стандартизованих і клішованих форм забезпечує єдність мовної системи для всіх типів державних документів і повідомлень. Так забезпечується всестороння координація центральних органів влади, місцевих адміністрацій і військових структур.

3. Формування довіри до державних органів. Якщо попри наявність нових термінів і формулювань мова документа доступна для будь-якого реципієнта, державні органи, що його видали, одразу можуть позиціонуватися як компетентні та організовані. Таке їх сприйняття населенням зменшує його панічні настрої і страх та налаштовує на виконання усіх приписів і рекомендацій.

4. Адаптація до соціальної та психологічної реальності. В умовах воєнного стану виникає потреба у спеціальній термінології, яка б

психологічно готувала людей до потенційних небезпек. Таке «покликання» мають словосполучення «повітряна тривога», «гуманітарна катастрофа», «зброя масового ураження» тощо.

5. Підтримка законності та правової визначеності. Тексти офіційно-ділового стилю мають містити юридично обґрунтовану і зрозумілу громадянам інформацію. Лексико-стилістичні нововведення максимально точно відображають правові норми, а, отже, забезпечують безперечну легітимність кожного запроTOCOLьованого вчинку влади та знижують ризик виникнення внутрідержавних конфліктів та непорозумінь.

Як бачимо, нова лексика у воєнних документах розширює багатство словникового запасу офіційно-ділового стилю та суттєво підвищує ефективність державної комунікації, сприяє побудові зрозумілої, точної, й оперативної комунікації, стабілізує психологічний стан населення, критично важливий для адекватного реагування на надзвичайні умови.

Висновки. Дослідження лексико-стилістичних інновацій в офіційно-діловому стилі в умовах воєнного стану показало, що мова державних документів та повідомлень змінюється, щоб забезпечити передачу оперативної, точної та зрозумілої комунікації. В сучасних умовах України воєнний стан перетворився на каталізатор лексико-стилістичних інновацій, що надає офіційно-діловому стилю гнучкості, сучасності та функціональності. Так ураховуються всі потреби державної комунікації в умовах кризи і формується основа для подальшого розвитку офіційно-ділового стилю у мирний час.

Література:

1. Бойчук М., Бойчук В. Неологічна лексика воєнного часу в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2023. № 59. Том 1. С. 38–41.
2. Дерба С. М. Термінологія дипломатичних документів. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологія. 2022. Вип. 15 (83). С. 66–68.
3. Заверюченко М., Лухіна М., Писарська Н. Фразеологія офіційно-ділового стилю: ключові тенденції розвитку. Вісник науки та освіти. 2024. № 6 (24). С. 144–154.
4. Закон України Про Збройні Сили України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>
5. Кузнецова Г. Офіційно-діловий стиль в освітній адміністративно-управлінській сфері спілкування. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія: Філологічні науки (мовознавство). 2014. Випуск 6. С. 125–140.
6. Павлов В. Лексичні засоби офіційно-ділового стилю юридичної документації в англійській мові. Часопис Київського університету права. 2022. № 2–4. С. 95–99.
7. Постанова Кабінету Міністрів України стосовно Питань запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану. . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-%D0%BF#Text>

8. Розпорядження міського голови №65 «Про створення та організацію психологічного хабу по роботі з особами, що постраждали від повномасштабного військового вторгнення російської федерації в Україну». URL: <https://novoukr-otg.gov.ua/docs/1442240/>

9. Розпорядження про рішення Ради оборони Чернівецької області «Про окремі обмеження на території Чернівецької області в умовах правового режиму воєнного стану» від 12 серпня 2022 року. URL: <https://bukoda.gov.ua/npas/pro-rishennia-rady-oborony-chernivetskoi-oblasti-pro-okremi-obmezhenia-na-terytorii-chernivetskoi-oblasti-v-umovakh-pravovoho-rezhymu-voiennoho-stanu-vid-12-serpnia-2022-roku>

10. Тараненко О. Евфемізм. Енциклопедія Сучасної України. Т. 9. / гол. ред.: І. Дзюба, А. Жуковський, М. Железняк та ін. НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. 2009. URL: https://esu.com.ua/search_articles?id=18587

11. «Тримаймо стрій!»: нова пам'ятна монета до третіх роковин від початку повномасштабного вторгнення в Україну. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/trimaymo-striy-nova-pamyatna-moneta-do-tretyh-rokovin-vid-pochatku-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-v-ukrayinu>

12. Шиманова-Стефанишин О. Політична комунікація в умовах воєнного стану в Україні: політологічний аналіз основних меседжів. Регіональні студії. 2022. № 30. С. 112–117.

References:

1. Boichuk, M., Boichuk V. (2023). Neolohichna leksyka voiennoho chasu v Ukraini [Neological vocabulary of wartime in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Ser.: Filolohiia, 1 (59), 38-41 [in Ukrainian].

2. Derba, S. (2022). Terminolohiia dyplomatychnykh dokumentiv [Terminology of diplomatic documents]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Serii: Filolohiia, 15 (83), 66-68 [in Ukrainian].

3. Zaveriushchenko, M., Lukhina, M., Pysarska, N. (2024). Frazеolohiia ofitsiino-dilovoho styliu: kliuchovi tendentsii rozvytku [Phraseology of formal business style: key trends in development]. *Visnyk nauky ta osvity*, 6 (24), 144–154 [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy Pro Zbroini Syly Ukrainy [Law of Ukraine on the Armed Forces of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> [in Ukrainian].

5. Kuznetsova, H. (2014). Ofitsiino-dilovyi styl v osvitnii administratyvno-upravlinskii sferi spilkuvannia [Formal business style in educational administrative and managerial communication]. *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova*. Serii: Filolohichni nauky (movoznavstvo), 6, 125-140 [in Ukrainian].

6. Pavlov, V. (2022). Leksychni zasoby ofitsiino-dilovoho styliu yurydychnoi dokumentatsii v anhliiskii movi [Lexical means of formal business style in legal documentation in English]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, 2-4, 95-99 [in Ukrainian].

7. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy stosovno Pytan zaprovadzhennia ta zdiisnennia deiakykh zakhodiv pravovoho rezhymu voiennoho stanu [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on Issues of Introduction and Implementation of Certain Measures of the Legal Regime of Martial Law]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

8. Rozporiadzhennia miskoho holovy №65 «Pro stvorennia ta orhanizatsiiu psykholohichnoho khabu po roboti z osobamy, shcho postrazhdaly vid povnomasshtabnoho

viiskovoho vtorhnennia rosiiskoi federatsii v Ukrainu» [Mayor's Order No. 65 "On the creation and organization of a psychological hub to work with persons affected by the full-scale military invasion of Ukraine by the Russian Federation"]. URL: <https://novoukr-otg.gov.ua/docs/1442240/> [in Ukrainian].

9. Rozporiadzhennia pro rishennia Rady oborony Chernivetskoï oblasti «Pro okremi obmezhenia na terytorii Chernivetskoï oblasti v umovakh pravovoho rezhymu voiennoho stanu» vid 12 serpnia 2022 roku [Order on the decision of the Chernivtsi Region Defense Council "On certain restrictions in the Chernivtsi Region under the legal regime of martial law" dated August 12, 2022]. URL: <https://bukoda.gov.ua/npas/pro-rishennia-rady-oborony-chernivetskoï-oblasti-pro-okremi-obmezhenia-na-terytorii-chernivetskoï-oblasti-v-umovakh-pravovoho-rezhymu-voiennoho-stanu-vid-12-serpnia-2022-roku> [in Ukrainian].

10. Taranenko, O. Evfemizm. Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy. T. 9. / hol. red.: I. Dziuba, A. Zhukovskyi, M. Zhelezniak ta in. NAN Ukrainy, NTSh. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrany [Euphemism. Encyclopedia of Modern Ukraine]. URL: https://esu.com.ua/search_articles?id=18587 [in Ukrainian].

11. «Trymavimo strii!»: nova pamiatna moneta do tretikh rokovyn vid pochatku povnomasshtabnoho vtorhnennia v Ukrainu [«Тримаймо стрій!»: нова пам'ятна монета до третіх роковин від початку повномасштабного вторгнення в Україну]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/trimaymo-striy-nova-pamyatna-moneta-do-treth-rokovin-vid-pochatku-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-v-ukrayinu> [in Ukrainian].

12. Shymanova-Stefanyshyn, O. (2022). Politychna komunikatsiia v umovakh voiennoho stanu v ukraini: politolohichniy analiz osnovnykh mesedzhiv [Political communication under martial law in Ukraine: a political science analysis of key messages]. Rehionalni studii, 30, 112–117 [in Ukrainian].